

MEDENİ USUL HUKUKUNDA İHTİYATİ TEDBİR*

İbrahim ERCAN**

ÖZET

İnceleme Konumuz Medeni Usul Hukukunda ihtiyatî tedbirdir. Bir davanın açılması ile hükme bağlanması arasında çoğu kez uzunca bir zamana ihtiyaç vardır. Bu zaman süresi içerisinde, meydana gelen bazı gelişmelerden dolayı dava sonucunda elde edilen hükmün icrası imkansız hale gelebilir. Buna göre, davacı davayı kazandığı halde, dava ile elde etmek istediği sonuca ulaşmayabilir. İşte bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak amacıyla, ihtiyatî tedbir kurumu düzenlenmiştir. İhtiyatî tedbir sayesinde davacı, hakkını çok daha hızlı bir şekilde güvence altına alabilir. Bunun sağlanması için, ihtiyatî tedbir yargılamasında tam bir ispat aranmaz. Mahkeme gerekli görürse, karşı tarafı dinlemeden de kararını verebilir. Ülkemizde davaların uzun sürmesi, ihtiyatî tedbirin önemini son derece artırmıştır.

I. GİRİŞ

Toplumsal hayatın ve insan ilişkilerinin karmaşık hale gelmesinin hukuk alanındaki yansımalarından bir tanesi de, uyumsuzlukların kısa süre içerisinde çözümlenmesinin güçleşmesidir. Bu durum hukukî istikrarı ve toplumun hukuk sisteminden beklentilerini önemli ölçüde tehlikeye sokmuştur.

Hukuk sistemindeki bu sakıncaların giderilmesi amacıyla, henüz uyumsuzluğun sona ermesini beklemeden ve uyumsuzluk sona erinceye kadar kişilerin hukukî menfaatlerini geçici olarak güvence altına alma ihtiyacı doğmuştur.

Bu ihtiyaç karşımıza ihtiyatî tedbirleri çıkarmıştır. İhtiyatî tedbirler, öncelikle Medeni Usul Hukukunda düzenlenmiş ve sonradan diğer yargılama hukukları tarafından da benimsenmiştir. Nitekim idarî yargıdaki yürütmenin durdurulması kavramı ile anayasa yargısındaki geçici tedbir kararı hukukî nitelikleri bakımından birer ihtiyatî tedbir kararıdır.

* Bu çalışma S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalında hazırlanan ve Temmuz 1992 tarihinde tez jürisi önünde savunulan aynı adlı yüksek lisans tezinin özettir.

** Arş.Gör.Dr., S.Ü. Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalı

Ülkemizde uyuşmazlıkların sonuçlanması uzun zaman aldığından, davacı çoğu kez davayı kazandığı halde, dava ile elde etmek istediği sonuca ulaşmayabiliyor. Bu nedenle, uyuşmazlık konusunun davadan önce veya dava sırasında güvence altına alınması son derece önem kazanmaktadır. İşte bu nedenlerle, bu konuda bir çalışma yapmayı uygun bulduk. Çalışmamızda, ihtiyatî tedbirin amacı, ihtiyatî tedbire benzer kurumlar, ihtiyatî tedbirin konusu, ihtiyatî tedbir yargılaması, ihtiyatî tedbirin sona ermesi ve haksız ihtiyatî tedbir kararına karşı tazminat davası konuları incelenmiştir.

II. İHTİYATİ TEDBİRİN AMACI

Günümüz hukuk uygulamasında ihtiyatî tedbire duyulan ihtiyaç, ihtiyatî tedbirin uygulama alanının da oldukça genişlemesine neden olmuştur. Bu durum aynı zamanda ihtiyatî tedbirin amacının da genişlemesini sağlamıştır. Bugün kural olarak üç ayrı amaç güden ihtiyatî tedbir çeşidinin mevcudiyeti kabul edilmektedir. Bunlar, teminat amaçlı ihtiyatî tedbirler, düzenleme amaçlı ihtiyatî tedbirler ve ifa amaçlı ihtiyatî tedbirlerdir (Üstündağ-Tedbir, 1989: 10-11; Heintzmann, 1986: 98; Jauernig, s. 323-Üstündağ-Tedbir, 1989: 12 den naklen-; bu konuda bkz. Schlosser, 1984: 150; Arens/Lüke, 1994: 485; Musielak, 1995: 401).

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu m. 101/1 ve 2'de teminat amaçlı ihtiyatî tedbirler, m. 101/4'te düzenleme amaçlı ihtiyatî tedbirler, m. 101/3-de de ifa amaçlı ihtiyatî tedbirleri düzenlemiştir.

III. İHTİYATİ TEDBİRE BENZER KURUMLAR

1. Genel Olarak

Yukarıda da ifade edildiği gibi, hakkın geçici olarak himayesini sağlayan tedbirler, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yanında bir çok kanunda daha düzenlenmiştir. Buradaki tedbirler ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda düzenlenen ihtiyatî tedbirler arasında büyük benzerlikler bulunmakla birlikte, önemli farklılıklar da vardır. Biz bu başlık altında bunlardan sadece bir kaç tanesine değinmekle yetineceğiz.

2. İhtiyatî Haciz

İhtiyatî tedbire benzeyen kavramların en önemlisi ihtiyatî hacizdir. İhtiyatî haciz, ihtiyatî tedbirin özel bir çeşididir (Postacıoğlu, 1982: 706; Olgaç, 1978: 1710). Nitekim, ihtiyatî haciz önceden Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu m. 102'de düzenlenmekte iken, sonradan bu hüküm 1424 sayılı Kanunun 342. Maddesi ile yürürlükten kaldırılmış ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun dokuzuncu babında bağımsız bir bölüm halinde 257-268 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu yakın benzerlikten nedeniyle, uygulamada, ihtiyatî haciz ile ihtiyatî tedbir birbirine karıştırılmakta, ihtiyatî haciz kararı verilmesi gereken birçok konuda ihtiyatî tedbir kararı verilebilmektedir (Kuru-Usul, C. III, 1991: 3135; Yılmaz, 72; Çetinkaya, 1971: 777).

İhtiyatî tedbir ile ihtiyatî haciz birbirine benzemekle birlikte, bu iki kavram arasında bir çok yönden önemli farklılıklar da bulunmaktadır. İhtiyatî tedbir ile ihtiyatî haciz arasındaki en önemli farklılık uygulama alanlarında ortaya çıkar. İhtiyatî tedbir, taraflar arasında uyuşmazlık konusu olan şey üzerinde söz konusu olduğu halde; ihtiyatî haciz, bir para alacağının temini için, uyuşmazlık konusu ile ilgisi bulunmayan, davalının malvarlığı üzerinde uygulanmaktadır (Kuru-Usul, C. III, 1991: 3155; Berkin, 1962: 17). Bu nedenle, ihtiyatî tedbir ile ihtiyatî haczin birbirine karıştırılmaması, uygulama sınırlarının açıkça belirlenmesi gerekir.

3. Gayrimenkula Tecavüzün Def i Kararları

3091 sayılı Kanuna dayanarak kaymakam veya valilerin verdikleri gayrimenkula tecavüzün önlenmesi kararı da hukukî niteliği bakımından bir çeşit ihtiyatî tedbir kararıdır (Kuru-Usul, C.III, 1991: 3136). Nitekim, gayrimenkulu tecavüze uğrayan şahsın, 3091 sayılı Kanuna göre kaymakam veya valiye başvurma ile mahkemeden tecavüzün önlenmesi için ihtiyatî tedbir kararı alma konusunda bir seçimlik hakkı söz konusudur.

Bununla birlikte, taraflar arasındaki anlaşmazlık konusu olan gayrimenkula yapılan tecavüzün önlenmesi konusunda, mahkemece verilen bir ihtiyatî tedbir kararı varken idari makam tarafından bu konuda karar verilemeyeceği gibi (3091 sayılı K. m. 14, I. Yön. m. 34. I); aynı şekilde 3091 sayılı Kanuna göre idarî makam (kaymakam veya vali) tarafından verilmiş bir tecavüzün önlenmesi kararı varken, mahkemeler de dava açılmadan önce, bu kararın kaldırılması ya da değiştirilmesi konusunda ihtiyatî tedbir kararı veremezler (3091 sayılı K. m. 14. II; Yön. m. 34/ son).

Kanaatimce, 3091 sayılı Kanuna göre yetkili idarî makam tarafından bir gayrimenkul hakkında tecavüzün önlenmesi kararı verildikten sonra adliye mahkemelerinde dava açılması halinde, davaya bakan mahkeme, idarî makam tarafından verilmiş olan tecavüzün önlenmesi kararını değiştirilebilir veya kaldırılabilir. Çünkü taraflar arasındaki uyuşmazlığın esasına bakmakta olan mahkemenin bu konuda daha sağlıklı karar vermesi ihtimali oldukça yüksektir. Ayrıca, 3091 sayılı Kanunda bu hususu yasaklayan bir hüküm de bulunmamaktadır.

IV. İHTİYATÎ TEDBİRİN KONUSU

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ihtiyatî tedbire başvurulabilecek halleri ve ihtiyatî tedbir şekillerini m. 101'de saymıştır. Ancak, bu sayma tahdidi olmayıp, örnek kabilindedir. Nitekim, bu durum, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu m. 103'ün içeriğinden de açıkça anlaşılabilir. Bu maddeye göre, m. 101'e göre alınabilecek ihtiyatî tedbirlerden başka, gecikmesinde mühim bir zarar veya tehlike olacağı anlaşılan hallerde tehlike veya zararı önlemek için hâkim gereken ihtiyatî tedbirlere karar verebilir.

Bu madde hükmünden de açıkça anlaşılacağı gibi, Kanun hangi çeşit ihtiyatî tedbirlerin alınabileceğini ayrıca saptamamış; sadece genel kuralları belirterek, bunun saptanmasını hâkimin takdirine bırakmıştır. Ancak, hâkimin de bu madde çerçevesinde karar vereceği ihtiyatî tedbirlerin, ihtiyatî tedbir müessesesinin genel mahiyeti ile uyum içinde olması gerekir.

Buna göre, hâkim, bu hüküm çerçevesinde, öncelikle, davanın esasını çözümleyecek nitelikte ihtiyatî tedbir kararı veremez (Üstündağ-Tedbir, 1989: 29; Kuru-Usul, C. III, 1991: 3064; Yılmaz, s. 73). İhtiyatî tedbir kararı, uyuşmazlığı kesin bir şekilde çözümlen bir karar değildir. Aksine, asıl davanın sonuçlanmasına ve dava sonucunda hükmün icrasına imkan sağlayan bir karardır. Ayrıca, adliye mahkemeleri, ancak, adlî yargı alanına giren bir uyuşmazlık konusunda ihtiyatî tedbir kararı verebilirler. Bu nedenle, idarî yargı alanına giren bir uyuşmazlık hakkında tedbir kararı (yürütmenin durdurulması) verme yetkisi sadece idarî mahkemelere aittir (Kuru,Usul, C. III, 1991: 3050; Önder, 1943: 131; Yılmaz, s. 76). Bundan başka, anca uyuşmazlık konusu olan şey hakkında ihtiyatî tedbir kararı verilebilir. Taraflar arasında uyuşmazlık konusu olmayan başka bir şey üzerine ihtiyatî tedbir verilemez. Meselâ, haksız fiilden dolayı açılan bir tazminat davasında davalının menkul veya gayrimenkulleri üzerine ihtiyatî tedbir konulamaz (ancak, ihtiyatî haciz konulabilir).

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yanında, bazı özel kanunlarda da konuları ile ilgili olarak verilebilecek ihtiyatî tedbir çeşitleri düzenlenmiştir. Bu hallerde, mahkemenin ihtiyatî tedbir kararını verirken, bu ihtiyatî tedbirin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun aradığı şartlara uygun veya uyuşmazlığın esasını çözümleyecek nitelikte olup olmadığını araştırmasına gerek yoktur.

Bazı kanunlarda da, ihtiyatî tedbire karar verilemeyeceği açıkça belirtilmiştir. Bu hallerde, mahkeme, artık o konuda ihtiyatî tedbir kararı veremez.

V. İHTİYATİ TEDBİR USULÜ

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda, ihtiyatî tedbir kararının verilmesi ile ilgili olarak görev konusunda özel bir düzenleme bulunmamaktadır (Bilge/Önen, 1978: 372; Kuru-Usul, 1991: 3073; Çetinkaya, 1971: 372; Karafakih, 1952: 269). Bu nedenle uygulamada, ihtiyatî tedbir talep edilirken, görev kurallarına (m. 1 vd.) uyulmamakta, sulh mahkemesi tarafından verilmesi gereken bir karar, asliye hukuk mahkemesinden; asliye hukuk mahkemesinin vermesi gereken bir ihtiyatî tedbir kararı sulh hukuk mahkemesinden talep edilebilmekte ve alınabilmektedir.

Kanaatimce, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda ihtiyatî tedbir kararının verilmesi ile ilgili olarak görev konusunda özel bir düzenlemenin olmaması, ihtiyatî tedbirde görev ile ilgili hükümlerin (m. 1 vd.) uygulanamayacağı anlamına gelmez. Aksine, bu konuda Kanunda özel bir düzenleme bulunmadığı için, görev ile ilgili genel hükümlerin (m. 1 vd.) ihtiyatî tedbirde de uygulanması gerekir.

Ayrıca, genel mahkemelerin (asliye hukuk ve sulh hukuk) yanında, özel mahkemeler de görevlerine giren uyuşmazlıklarla ilgili olarak ihtiyatî tedbir kararı verebilirler. Bu konuda, genel mahkemeler ile özel mahkemeler arasındaki ilişki, bir görev ilişkisidir.

İhtiyatî tedbir yargılamasında tam bir ispata gerek yoktur. Mahkemenin, ihtiyatî tedbir isteyen hakkın mevcut olduğuna kanaat getirmesi, başka bir ifade ile onun haklılığını kuvvetle muhtemel görmesi yeterlidir (Arens/Lüke, 1994: 482; Musielak, 1995: 396; Thomas/Putzo, 1995: 1416; Kuru-Usul, C III, 1991: 3075; Bilge/Önen, 1978: 374; Ansay, 1960: 197; Yılmaz, s. 51).

Bu nedenle, mahkeme, ihtiyatî tedbir konusu olan hakkın varlığı ve yokluğu hakkında herhangi bir incelemeye giremez. Mahkemenin incelemesi, sadece, ihtiyatî tedbir talebinin kabule değer olup olmadığını takdir edebilecek kanaatin kendisinde uyanması ile sınırlı olmalıdır. Davanın esası hakkında karar vermediği için, ihtiyatî tedbir kararı ile sınırlı olarak kanaatini açıklayan hâkim, bu sebeple reddedilemez.

İhtiyatî tedbir kararı geçici bir karar olup, durum ve şartların değişmesi halinde değiştirilebilir veya kaldırılabilir. Bu nedenle ihtiyatî tedbir kararları kesin hüküm teşkil etmedikleri gibi, asıl dava konusu olan hakkın varlığına da karine teşkil etmezler. Buna göre, ihtiyatî tedbir talebinin kabul veya reddine karar verilmesi, asıl davanın da kabul veya reddini gerektirmez. Davanın görülerek esastan karara bağlanması gerekir.

İhtiyatî tedbir kararı, davanın esasını halleden veya yargılamaya son veren kararlardan olmadığı için, nihai karar değil bir ara karardır. Nihai karar olmadığı için de, yalnız başına temyiz olunamaz. Ancak esas hüküm ile birlikte temyiz edilebilir.

VI. İHTİYATİ TEDBİR KARARININ İCRA EDİLMESİ

İhtiyatî tedbir kararını icra yetkisi kural olarak icra dairesine aittir (Bilge/Önen, 1978: 376; Ansay, 1960: 192; Yılmaz, s. 126; Kuru-Usul, C. III, 1991: 3082). Bu nedenle, ihtiyatî tedbir kararında, ihtiyatî tedbirin kimin tarafından icra edileceğine dair açık bir hüküm bulunmuyorsa, bu durumda ihtiyatî tedbir kararının icra dairesi tarafından yerine getirilmesi gerekir. Buna göre, ancak ihtiyatî tedbir kararında açıkça belirtilmesi halinde, ihtiyatî tedbir kararı mahkeme yazı işleri müdürü veya kâtiplerden birisi tarafından icra edilebilecektir.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu m. 106, I c.1'de ihtiyatî tedbir kararını icra eden memurun gerektiğinde zabıtaya başvurabileceği belirtilmiştir. Bu nedenle, zabıtaya başvurulabilmesi için mahkemenin ihtiyatî tedbir kararında bu hususu ayrıca belirtmesine gerek yoktur (Bilge/Önen, 1978: 377; Ansay, 1960: 198; Yılmaz, s. 129; Kuru-Usul, C. III, 1991: 3082; Önder, 1943: 132-133).

İhtiyatî tedbir kararının usulsüz uygulanmasından dolayı zarara uğrayanların, buna karşı şikayette bulunma hakları vardır (Yılmaz, s. 133; Kuru-Usul, C. III, 1991: 3083-3084; Üstündağ, 1989: 486; Kuru/Arslan/Yılmaz-İcra ve İflas, 1995: 66). Bu şekilde, ihtiyatî tedbir kararlarının uygulanmasından doğan şikayet talepleri, ihtiyatî tedbir kararını veren mahkemeye yapılır.

İhtiyatî tedbir giderleri de yargılama giderlerine dahildir (Kuru-Usul, C. III, 1991: 3078; Yılmaz, s. 156). Bu nedenle, mahkeme, diğer yargılama giderleri gibi, ihtiyatî tedbir giderlerini de kendiliğinden hükme bağlamak zorundadır.

İhtiyatî tedbir kararı, dava açılmadan önce alınmışsa, kararın verilmesinden itibaren on gün içinde esas hakkında davanın açılması gerekir. Bu on günlük sürenin başlaması için, kararın, ihtiyatî tedbir talebinde bulunana tefhim veya tebliğ edilmiş olmasına gerek yoktur. Bu süre herhalde kararın verilmesinden itibaren işlemeye başlar (Yılmaz, s. 101; Önder, 1943: 135).

İhtiyatî tedbir kararına karşı yapılacak itirazın, olması gereken hukuk açısından kararı veren mahkemeye değil, bir başka mahkemeye (meselâ, sulh hukuk mahkemesinin vereceği ihtiyatî tedbir kararlarına karşı asliye hukuk mahkemesine, asliye hukuk mahkemesinin vereceği ihtiyatî tedbir kararlarına karşı ise, bir başka asliye hukuk mahkemesine) yapılması uygun olur. Zira, ihtiyatî tedbir kararını veren mahkemenin tekrar aynı karar hakkında yapacağı incelemede, objektif olamaması veya hatasını görememesi ihtimali vardır. Nitekim, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda, tutuklama kararına karşı yapılan itirazlarda bu yöntem benimsemiştir.

VII. HAKSIZ İHTİYATİ TEDBİRDEN DOLAYI TAZMİNAT DAVASI

İhtiyatî tedbir kararının haksız çıkması halinde, bu karardan zarar görenlerin, kararı koydurmuş olan tarafa karşı tazminat davası açma hakkı vardır (m. 110).

Buradaki tazminat davası, haksız fiillerden doğan tazminat davasına benzediğinden kural olarak o davanın hükümlerine tabidir (Bilge/Önen, 1978: 379; Üstündağ-Tazminat, 1962: 281; Postacıoğlu, 1982: 494; Kuru-Usul, C. III, 1991: 3106). Ancak, bu davada, haksız fiillerden doğan tazminat davasının aksine, sorumluluğun doğması için, ihtiyatî tedbir koydurmuş olan tarafın kusuru aranmamaktadır. Buna göre, bu davanın açılabilmesi için, haksız bir ihtiyatî tedbirin icra edilmiş olması, bu tedbiri icrasından bir zararın doğmuş olması ve haksız ihtiyatî tedbir kararı ile zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması yeterlidir (Bilge/Önen, 1978: 379; Ansay, 1960: 199; Kuru-Usul, C. III, 1991: 3114; Üstündağ-Tazminat, 1962: 279; Postacıoğlu, 1982: 496; Mayatürk, 1938: 24; Töre, 1976: 129; Usman, 1975 9; Kuru/Arslan/Yılmaz-Usul, 1996: 551; Karahasan, 1981: 555).

Haksız ihtiyatî tedbirden dolayı açılacak tazminat davasında, zamanaşımı süresi, haksız fiillerde olduğu gibi (BK. m. 60) bir yıldır. Zamanaşımının başlangıcı, asıl davanın kesinleştiği tarihtir (Üstündağ-Tazminat, 1962: 281; Kuru-Usul, C. III, 1991: 3118; Karahasan, 1981: 555-556; Yılmaz, s. 181; Töre, 1976: 133; Berki, 1957: 281).

VIII. SONUÇ

Yargılama faaliyetinin çok uzun sürdüğü ülkemizde, dava konusunu hükümden önce güvence altına alan ihtiyatî tedbir kurumu son derece önem arz etmektedir. Nitekim uygulamada da, taraflar ihtiyatî tedbire oldukça sıkça başvurmaktadırlar. İhtiyatî Tedbirin muhtevası, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 101. Maddesinde belirtilmiştir. Ancak ihtiyatî tedbirin konusu bunlarla sınırlı değildir. HUMK m. 103 gereğince, hakim, bu sayılan hallerin dışında, gecikmesinde tehlike olan veya önemli bir zararı önlemek için başka hususlarda da gerekli olan ihtiyatî tedbirleri alabilir.

İhtiyatî tedbir yargılamasında tam bir ispat aranmadığından ve çoğu kez karşı taraf dinlenmeden de karar verildiğinden, karşı tarafın da mağdur edilmemesi son derece önem arz etmektedir. Her ne kadar bunun için, zarar görene tazminat davası açma imkan tanınmış ise de, bu çoğu kez yeterli olamamaktadır. Bu nedenle, hakim karar verirken menfaatler dengesini gözetmelidir. Burada özellikle, davanın esasını çözümlenecek şekilde ihtiyatî tedbir kararı verilmemesi son derece önemlidir.

ZUSAMMENFASSUNG

Diese Arbeit will sich mit der einstweiligen Verfügung im Zivilprozessrecht auseinandersetzen. Bis zum Erlass eines Urteils vergeht häufig viel Zeit. In dieser Zeit besteht die Gefahr, dass sich die Entwicklungen vollziehen, die eine Vollstreckung des Urteils vereiteln. Zwar kann der Gläubiger die Klage gewinnen, die Realisierung seines Anspruches kann aber nicht möglich sein. Um solchen Nachteilen vorzubeugen, ist die einstweilige Verfügung vorgesehen. Der Gläubiger kann in diesem Verfahren eine Entscheidung schneller als im ordentlichen Verfahren erstreiten. Er muss deshalb seine materielle Berechtigung weniger eingehend darlegen als im ordentlichen Verfahren. Gleichfalls kann das Gericht ohne Anhörung des Gegners entscheiden. Da das ordentliche Verfahren in der Türkei häufig sehr lange dauert, ist hier der einstweilige Verfügung von besonderer Bedeutung.

KAYNAKÇA (*)

- ANSAY, S. Ş.: Hukuk Yargılama Usulleri, B. 7, Ankara 1960.
- ARENS,P./LÜKE,W.: Zivilprozessrecht, 6. Auflage, München 1994.
- BERKİ, Ş.: İhtiyatî Tedbir Sebebi ile Tazminat Davası- Müruru Zaman Mebdei Juristiccio 1957, S. 3, s. 280-281.
- BERKİN, N. M.: İhtiyatî Haciz, İstanbul 1962.
- BİLGE, N./ÖNEN, E.: Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, B. 3, Ankara 1978.
- ÇETİNKAYA, M.: İhtiyatî Tedbirler (Ad., 1971, S. 11, s. 723-728).
- HEİNZTMANN, W.: Zivilprozessrecht II, Heidelberg 1986.
- KARFAKİH, İ. H.: Hukuk Muhakemeleri Usulü Esasları, Ankara 1952.
- KARAHANAN, M. R.: Sorumluluk ve Tazminat Hukuk, Ankara 1981.
- KURU, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. III, B. 5, İstanbul 1991. (Kuru-Usul C. III)
- KURU, B./ARSLAN, R./YILMAZ, E.: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 1996. (Kuru/ Arslan/ Yılmaz-Usul)
- KURU, B. /ARSLAN, R. /YILMAZ, E.: İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, B. 8, Ankara 1995.
- MAYATÜRK, H. H.: İhtiyatî Tedbirden Doğan Tazminat Davalarında Haksız Muamele ve Muhtemel Zarar İddiası (İBD., 1938, S.1, s. 21-27).
- MUSİELAK, H.J.: Grundkurs ZPO, 3. Auflage, München 1995.
- OLGAÇ, S.: Emsal İçtihatlarla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara 1977.
- ÖNDER, Â: İhtiyatî Tedbirler (AD., 1943, S. 3, s. 121-139).
- POSTACIOĞLU, İ. E.: Medenî Usul Hukuku Dersleri, B. 6, İstanbul 1975.
- SCHLOSSER,P: Zivilprozessrecht II, Zwangsvollstreckung-und Konkursrecht, München 1984.
- THMAS, H./PUTZO, H.: Zivilprozessordnung, 19. Auflage, München 1995.
- TÖRE, H. F.: İhtiyatî Haciz ve İhtiyatî Tedbir Nedeniyle açılacak Tazminat Davaları (AD., 1976, S. 1-2, s. 127-132).
- USMAN, F.: İhtiyatî Tedbir ve İhtiyatî Hacizden Doğan Tazminat Davaları Üzerine bir İnceleme (KBD., 1975, S. 8-10, s. 8-10).
- ÜSTÜNDAĞ, S.: İhtiyatî Tedbirler, İstanbul 1981. (Üstündağ-Tedbir)
- ÜSTÜNDAĞ, S.: Medeni Yargılama Hukuku, B.4, İstanbul 1989 (Üstündağ-Usul)
- ÜSTÜNDAĞ, S.: İhtiyatî Tedbirden Dolayı Tazminat Davası (İHFM., 1962, C. XXVIII, S. 1, s. 277-281). (Üstündağ-Tazminat)
- YASASEVER, F.: İhtiyatî Tedbir Kararlarının Temyizi Kâbil midir? (İLH., 1948, S. 32, s. 491-492.).
- YILMAZ, O.: İhtiyatî Tedbirler, B. 2, Konya.